

МАХТУМ КҮЛЛ

مختوم قلى

Фирғий туркманинг наво, тилидир,
Сўзлари ҳадисдай — маъно гулидир,
Ихлос-ла қулоқча қуийб, уқсанга
Даъвати алифдай, имон йўлидир.

Мутаржим

Қардош түркмән әлиниң буюк фарзанды Махтумқулий
нече асрларким ўзбек халқининг ҳам суюк фарзандидир.
Унинг дардли ва газабли сатрларини эшитмаган, ўқима-
ган китобхон ўзбек юртида топилмаса керак. Хоразм-
нинг шўр босган даласига сув таратиб юрган дехқон,
Самарқандда Нодир девонбеги мадрасасини тиклаётган
меъмор, Тошкентда ярим тунда қоғоз қоралаб ўтирган
ёш шоир, Кўқонда китоб дўкони сотувчisi, Бойсундаги
чўпони Махтумқулининг қўшиққа айланган сатрларини
гоҳ ичида пинҳона, гоҳ баралла овозини қўйиб айтиб
юриди.

Туркман ўғли Махтумқули озар фарзанди Фузулий
сингари ўзбек халқининг кўнглига яқин ижодкор. Бу
фақат бир онанинг фарзандлари эканлигидан эмас.
Шунингдек дилимиздаги орзу умидлар, йўлимиздаги тўс-
қину ғовлар, кўнглимиздаги қувончу шодликлар, боши-
миздаги мусибату изтироблар неча асрларким муштарақ
эканлигидандир.

Мамлакатимизда фаол кечайтган қайта қуриш, ошко-
раликининг шамолллари биз жуда яхши биламиз, деб бил-
ган шоирлар ижодининг янги саҳифаларини очиб бермоқда.

„Турғил!“ дедилар (түш)

Бир кеча ётардим, туннинг ярминда
Тўрт отлиқ келишиб: «Турғил!» дедилар.
«Онглатармиз сенга фурсат—еринда,
Ул жойда эрлар бор, кўргил!» дедилар.

Назарим етишгач, ул тўрт мардонга,
Кўнглим жўшга келди, бошим гардонга,
Ўшал чоғ топилиб икки девона,
«Ўғлон, шошил у ён, борғил!» дедилар.

Ул икки девона тутти қўлнимнан,
Олдилар-кетдилар турғон еримнан,
Бир ишорат бўлди аниг бирииннан:
«Сайл-сайрон айлаб турғил!» дедилар.

Ўлтирувдик, келди икки пирзода,
Кўзиннан ёш оқар, тили дуода,
«Хув, ҳаң!» деюоб чиқти олти пиёда,
«Одам эмди келар, кўргил!» дедилар.

Тўрт отлиқ келишди, бари сабзабоз,
Асолари яшил, оти таблабоз,
«Майлис даврасини қурманг мунча оз,
Одам кўпдир, улур қурғил!» дедилар.

Ташдан чиқди олтмиш отлиқ, кўрдилар,
«Муҳаммад!» деб тамом пешвоз юрдилар,
Соғлик-саломатлик бир-бир сўрдилар,
«Бошланг, қутлуг жойга, юргил!» дедилар.

Бир отнинг ортина мени бердилар,
Сайронда ул жойга бориб турдилар,
Тамом ўлтиридилар, майлис қурдилар,
«Иигит, сен ораға кирғил!» дедилар.

«Алидир» дедилар, тутти дастимнан,
Бўрё-тўшагимни олди остимнан,

Мен билмадим, недир қүйди устимнан,
«Иўлиққан даврондир, сурғил!» дедилар.

Ҳайдардан сўрадим барин отма-от,
«Ҳазрати пайғамбар улдир, бўлма ёт,
Ул Салим хўжадир, ул Бобо зурёд,
Ул Вайсал Қародир, билғил!» дедилар.

«У Баҳоваддиндир, ул ҳам бир эрдир,—
Бири Занги бобо, ул ҳам номдордир,
Суянишиб турғон—тўрт Чориёрдир,
Матлабинг не бўлса, сўргил!» дедилар.

Ўшал вақтда ҳозир икки шайхи-шоп,
«Йигитга фотиҳа беринг,—деди, соф.
Юз йигирма тўрт минг анбиё, асҳоб
Бариси шулардир, билғил!» дедилар.

Расулиллоҳ айди: «Ё, Шоҳимардон,
Аё, Салим хўжа, ё, Бобо Салмон,
Абубакр-Сиддиқ, Ё Умар, Усмон,
Бу қулнинг мақсадин берғил», дедилар.

Салим, Бобо Салмон буюрди мардга,
Пиёлани тутиб, солдилар дардга,
Кетди ақлим-ҳушим, ётдим шул ерда,
«Аршда-фаршда не бор, кўргил!» дедилар.

Ел бўлдим, югурдим ер томирина,
Назарим тўқнашди Арш камари-ла,
«Жабрут оламинда Жалил сирина—
Келиб, ўзинг қараб кўргил!» дедилар.

Нени хаёл этсам—қўлга кетурдим,
Қайга боқсам, анга назар етирудим,
Шу ҳол ила мен фароғат ётардим,
Оғзима тукуриб: «Тур, қул!» дедилар.

Расулиллоҳ айтди: «Асҳоблар, юринг,
Йигитни узотинг, фотиҳа беринг».

Тұрт отлиққа деди «Элтиб топширнг,
Келтирғон жойингда қўйғил» дедилар.

Уйғониб Фирогий—кўзин очибдир.
Сарина не кўйлар келиб-кечибдир,
Маст инардек оқ кўпиклар сочибдир,
«Болам, олло ёринг, боргил!» дедилар.

Хабар бер—жавобишиз шу

МАХТУМҚУЛИ:

Ул нимадир, қызыл-яшил ўсадир?
Ул нимадир, оёғи йүқ, босодир?
Ул нимадир етти дарё кезодир?
Шоир бўлсанг, шуннан бизга хабар бер!

ДУРДИ ШОИР:

У экиндири, ол-яшил бўп ўсадир,
У йилондир, оёқсиз йўл босодир,
У балиқдир, уммонларни кезодир,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур.

— Ул нимадир, яқоси бор, ёни йўқ?
Ул нимадир, қаноти бор, қони йўқ?
Ул нимадир, одам ютар, жони йўқ?
Шоир бўлсанг, шуннан биза хабар бер!

— У кафандир яқоси бор, ёни йўқ,
Капалакдир, қаноти бор, қони йўқ.
Ҳаро ердир, одам ютар, жони йўқ,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур.

— Ул нимадир, дарвозасиз қалъадир?
Ул нимадир, теразасиз бинодир?
Ул нимадир, бир-бириннан аълодир?
Шоир бўлсанг шуннан биза хабар бер!

— Ул кўнгилдир, дарвозасиз қалъадир,
У қабрдир, деразасиз бинодир,
У ой-кундир, бир-бириннан аълодир,
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур.

— Ул нимадир, емадилар—тўйдилар?
Ул нимадир улуғ кунға қўйдилар?
Ул ким эди, товониннан сўйдилар?
Шоир бўлсанг, шуннан бизга хабар бер!

— У дийдордир, емадилар — түйдилар.
У намоздир, қиёматга қўйдилар,
Насимиини товониннан сўйдилар.
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур.

— Ул нимадир, етти ўлка кезодир?
Ул нимадир, белин бир зот эзодир?
Ул нимадир, одам каби сезодир?
Шоир бўлсанг, шуннан биза хабар бер!

— У чўпондир, етти ўлка кезодир,
У қўй эрур, белин таёқ эзодир,
Бедов отлар одам мисол сезодир.
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур.

— Ул нимадир, туфроғ узра суринмас?
Ул нимадир; одамларга кўринмас?
Ул нимадир, ҳеч пўшашга бурканмас?
Шоир бўлсанг, шуннан биза хабар бер!

— Эранлардир, залил бўлиб суринмас,
У балодир, келса кўзга кўринмас,
Ёлғон гурунг ҳеч бир тўнга бурканмас.
Биздан салом бўлсин, жавоб шул эрур.

Одам Ато-ла учрашди

ОЗОДИЙ:

— Шайтоннинг қайси ўғлидир,
Одам Ато-ла учрашди?!
Ҳақнинг расули—пайғамбар
Ҳайбарда қанча урушди?!

МАХТУМҚУЛИ:

— Шайтоннинг ханнос ўғлидир,
Одам Ато-ла учрашди.
Ҳайбар тогинда пайғамбар
Чун етти ойлаб урушди.

— Ҳозир эгаси Дулдулнинг,
Кимлар эрур, ўғлим, билинг?
Қайси кун Қобил Ҳобилнинг
Ўлдириб, қонини ичди?

— Ҳозир эгаси Дулдулнинг
Малак, фариштадир, билинг!
Шанба кунж Қобил Ҳобилнинг
Ўлдириб, қонини ичди.

— Недир, қалқиб кўкка учди,
Несиннан замина тушди?
Неча кунда Нуҳнинг кишти
Жунуд тогина етишди?

— Дарё қалқиб, кўкка учди,
Кўпигиннан ерга тушди,
Етмиш кунда Нуҳнинг кишти
Жунуд тогина етишди.

— Рум отли шаҳар сардори
Қайда яратди гулзори?
Қайси қалъанинг девори
Муҳаммад-ла меъроj ошди?

— Шаддод Рум шаҳри сардори,
Шомда яратди гулзори,
Муқаддас шаҳар девори
Муҳаммад-ла меъроj ошди.

— Озодий айтадир: етмиш,
Недир бул дунёни тутмиш?
Қайси пайғамбардир йитмиш,
Қайда қардош-ла ўграшди?

— Махтумқули айтар, етмиш,
Иқлимдир, дунёни тутмиш,
Юсуф пайғамбардир—йитмиш,
Мисрда қондош-ла учрашди.

Етишса

Эй худо-ё, ўзинг бир тавфиқ берсанг,
Сийнамиза ишқдан бир доғ етишса!
Сидқ ила тилимга тавба йиборсанг,
Саҳар дийдаларим уйғоф етишса.

Саҳар туриб ишқнинг китобин очсам,
Ўқиб-ўқиб дурри-маънилар сочсам,
Қирқлар-ла жам бўлиб, пиёла иссам,
Кунжи-майхонада оёғ етишса.

Бир муршид этагин тутсам, йигласам,
Ишқ ўтина жисму жоним доғласам,
Сидқидилдан ҳаққа кўнгил боғласам,
Қиёмат сойирдан бир соъ етишса.

Яхшилар изиннан юрсам давомат,
Фарзи-вожиб, тарқ этмасам ҳам суннат,
Эранлар йўлинда тортиб мashaққат,
«Шифо бер, Расул» деб, садоъ етишса.

Илми қол, илми ҳол—барин жам этсам,
Маърифат йўлинни мудом ком этсам,
Нафси-шайтон, дунё ҳирсин ло этсам,
Шаробан-тахуран булօғ етишса.

Неча йиллар юрдим ҳою-ҳавас-ла,
Барча қилғон ишим, билдим, абас-да...
Ғарқ бўлиб дунёга, қолдим қафасда,
Тўти кимин тарки тузօғ етишса.

Қодир әғам бул ғамлардан қутқориб,
Хатарли жойлардан омон ўткориб,
Фазли бир-ла ҳама ишим биткориб,
Ҳуру ғилмон ичра фарօғ етишса.

Исрофил сур чалиб, халқлар тирилса,
Аҳли олам аросатга сурилса,
Шафоатгоҳ Расул мунода қилса,
Махтумқули деюб сўроғ етишса.

Бир неча мисол

Насиб этди Ҳизир, Илёс-ла висол,
Күнглим ичра келди бир неча мисол.

Тавоф эттим, турдим ниёз-назирга,
Дедим: «Рухсат бўлса, айтойин савол».

Дедим: «Недур бул очунда тириклик-»
Деди: «Ухласанг—туш, уйғонсанг—хаёл».

Дедим: «Ё раб, дунё нимага менгзар?»
Деди: «Қари зантур, юзинда юз хол».

Дедим: «Недир мулки-жаҳон севгиси?»
Деди: «Дардисардир, ё бўйна вабол».

Дедим: «Дунё учун недур баҳси-жанг?»
— Беҳуда бўғз йиртмоқ, ерсиз ғалмагол.

Дедим: «Аҳли замон не-ла банд ўлмиш?»
— Үғил-қиз севгисина жам этмога мол».

Дедим: «Бул севгидан, молдан не ҳосил?»
— Йигмоғи азобдир, кетмоғи малол.

Дедим: «Аҳли золим не тойфадандир?»
Деди: «Ит, эшакдир, мушукдир, шогол».

Дедим: «Банда жаҳд-ла комин оларму?»
Деди: «Асло, истамаса зул-жалол».

Дедим: «Ё, раб кадхудолик нимадир?»
Деди: «Ҳафта—ишрат, азоб қолган сол».

Махтумқули сўзи дурдир билғонга,
Бошда ҳушиңг бўлса, сўзга қулоқ сол.

Зан—хотин.

Нуқсона Галгай

Муслимлар тиғ урса бири-бирина,
Давлат дўниб, динлар нуқсона галгай,
Зулм айлаб, бир-бирин олса асирга,
Фалак бу фикрдан пушмона галгай.

Бир-бирин ўлдирмоқ әрликдан эрмас,
Бул иш шайтонийдир, кўрлик эрур бас,
Ноаҳил бўлса эл, борлиги—абас...
Давлат дўниб, навбат душмона галгай.

Урф-одат йўқолди, бир хасб қолди,
Амон яловланди, йўл кесиб қолди,
Шариат ҳеч бўлди—таассуф қолди,
Замонанинг завқи шайтона галгай.

Гўш сол, маскан тутгон киши чўлларда,
Тасаддуғ камайса улуг әлларда,
Халқ устинан зил-юк тушиб йилларда,
Хасталиғ кўпайиб, қасд жона галгай.

Мусулмон сен, хабар олғил зулолдан,
Қочавер ҳаромнан, иста ҳалолдан,
Ким тўқ бўлатуриб, тўймаса молдан,
Баракати кўчиб, осмона галгай.

Кимдир сўзим тинглаб, олар қулоққа,
Муродим—насиҳат айламак халққа,
Қозиси онгламас, беги пес ўлка,
Ёғин ёғмай, ерлар ларзона галгай.

Шаррга шуҳрат бермак—шайтоннинг кори,
Қаҳрин ютмоқ әрур раҳмоннинг кори,
Кўпайса ҳар элнинг сари-саркори,
Низомлар бузилиб, вайрона галгай.

Парвардигор ўзи фақирга паноҳ,
Баъзилар тилинда бўлмагай сано,

Қайси вилоятда күпайса зине,
Замин жунбуш айлаб, ларзона галгай.

Фирғий, бошласам сўзим сочмоға,
Онгламаслар юз тутарлар қочмоға,
Қай эл одат этса шароб ичмоға
Тоъун-бало ўшал макона галгай.

Бўлдим гирёна

Езугим ёд этиб, юзим хок этиб,
Саҳар нолиш ила бўлдим гирёна.
Дийдамнан ёш тўкиб, сийнам чок этиб,
Телбадек ўзимни урдим ҳар ёна.

Кўнглимни уздим бул жумла-жаҳоннан.
На жоҳоннан, балки ал уздим жоннан,
Ҳизирдан, Ийсадан, Шоҳимардоннан
Ҳиммат истаб боқдим сўйи осмона.

Осмоннинг юзиннан қаҳкашон учди,
Ногаҳон уч эрга назарим тушди,
Икки—яшил киймиш, бир сафидпўшди,
Кўзим кўрди, тилим келмас фаррона.

Бири келиб, қўлин кўксима урди,
Бири—бир тиф ила юрагим ёрди,
Оғзима тукуриб, бири дам урди,
Дедилар: «Арзинг айт Шоҳимардона!»

Алар шундай дегач, тилим очилди,
Қона-қона май—муҳаббат ичилди,
Кўнглимнан етти тавр савол кечилди,
Дедим: «Рухсат бўлса, келсин забона».

Икки дароз эрдир, бир қисқа қаддир,
Дедилар: «Хуш вақтдир, яхши фурсатдир»,
— Сўзинг бўлса, сўра—дейлар—рухсатдир,
Кўнглинга келганин келтир баёна.

Дедим: «Кўкдан оғир, ердан мард надир?
Дарёдан бой надир, тошдан сахт надир?
Ўтдан ёқувчироқ, муздан сард надир?
Заҳардан заққумроқ недир бул жона?»

Дерлар: «Ноҳақ туҳмат оғир осмоннан,
Қаҳрсиз, нарм сўз кенгдир жаҳоннан,

Мунофиқнинг бағри саҳт сангистоннан,
Аҳли қонир менгзар баҳри-уммона.

Ўтдан ёқувчироқ—шоҳи ситамгар,
Бахил яхдан совуқ, зот сўрасанг гар,
Факирга озгина жабр ҳам—заҳар,
Ўгитдир бу сўзлар, биздан нишона».

Алар шундай дегач, ўрнимнан турдим,
Югуриб, барина алим етирудим,
Маст бўлдим, суст бўлдим, ақлим йитирдим,
Сўз-калом толмадим, қолдим ҳайрона.

Дедилар: «Уч киши бўлдик устодинг,
Боқий достон бўлсин оламда отинг,
Махтумқули, вақтдир, иста муродинг»,
Сирин аҳмоқ очар ё бир девона...

ОТАИЗИНГ

Олтмиш ёшда, Наврўз куни, лув йили...
Турди ажал, йўлин тўсди отамнинг.
Бул дунёнинг иши бундоғмиш, vale
Умрининг танобин кесди отамнинг.

Оғир давлатларга кўнгил қўймади,
Бул жаҳоннинг ишратини суймади,
Эски шолдан ортиқ пўшаш киймади,
Охират ўйи бўлди қасди отамнинг.

Дерди: «Дунё турмас, умри боқий йўқ,
Кундуз рўза, тунда бўлса уйқу йўқ».
Мункир билмас, мухлисларнинг шаки йўқ,
Пайғамбар дастидир дasti отамнинг.

Кўрмасам, сўйламам ўй била чаннан,
Мақсадина етар йиқилғон чиннан.
Ярмиси малакдан, ярмиси жиннан,
Мужовирсиз бўлмас усти отамнинг.

Нуқобалар—уч юз эран ўграшди,
Чилтонда отамга назарим тушди,
Борсам, отам ҳафтанларга қоришли,
Абдоллардир чин пайвости отамнинг.

Оlam ичра одам қолмас, от кезар,
Бул сирлардан жаҳон халқи ёт кезар,
Жони жаннат ичра, кўнда шод кезар,
Ерда хушвақт ётар пўсти отамнинг.

Махтумқули, пинҳон сиринг бор ичда,
Комил топсанг, қил қуллуғин саришта,
Маҳшар куни беғам кирап беҳишта,
Кимки чиннан бўлса дўсти отамнинг.

Юрагинг қон ичинда

Күнглим, не иш битирдинг, келдиіг, жаҳон ичинда,
Қолдинг дунё ғаминда, юрагинг қон ичинда,
Обод деюб, ал сундинг, туби вайрон ичинда,
Тан туфроғыдир, күп турмас жавҳари-жон ичинда,
Рустам қума қорилиб, қолди яксон ичинда,
Сен аларнинг ёнинда келмассан сон ичинда.

Мол-дунё деб еларсан, то ичингда дам бордир,
Энг сүнгги нафасгача, бошингда минг ғам бордир,
Ғам остинда ётарсан, на анга малҳам бордир,
Тўймас кўзинг тўлмога бир ҳовучча қум бордир,
Бул жаҳонда, одамзод, сеннан ғофил ким бордир,
Курт-қушларга назар сол, кулли фармон ичинда.

Еронлар, ул дунёга боргон бордир, келган—йўқ,
Ўлик-тирик ҳолиннан хабар-хотир билган йўқ,
Чархи фалак дастиннан йиглар кўпу кулган йўқ,
Фикр айланг, қардошлар, эскилардан қолган йўқ,
Ёлғон дунё вафоси йўқдир десам, ёлғон йўқ,
Дунёга бел боғлаган, қолди армон ичинда.

Е, илоҳим, сен сақла қароқчидан йўлларда,
Ўнгу сўлда йўртарлар, йўлинг тўсиб чўлларда,
Кўнгил дунё ишқинда, ҳаром сўзлар тилларда,
Мен бир ожиз бандаман, каминаман қулларда,
Кўп гуноҳлар қозондим, оз фурсатли йилларда,
Хижолатга қўймагил яхши-ямон ичинда.

Махтумқули, алдаюр лўли фалак безаниб,
Кўнглингни мойил этма анға қарши тузаниб,
Сен фароғат ётибсан, ал-оғиннг узаниб,
Ажал ётар орtingда ўқ-ёини тузаниб,
Маҳшар куни боравер иймонингни қозониб,
Қуруқ келдинг, бўш кетма охирзамон ичинда.

Доғ-у ҳасратдан нишон

Топди шұхрат халқ ичинде бул жақолатдан нишон,
Қалқади дарвишлар тилинде доғу ҳасратдан нишон,
Қолмади мазлумлара дасти-нусратдан нишон,
Сарба-сар түлди жақона бул бад оғатдан нишон,
Теғди олам ақлина юз минг хижолатдан нишон,
Әр биларлар кимда бўлса, ул шароратдан нишон,
Ёдга олмас хайр ишни топган залолатдан нишон,
На муруватдан асар бор, на адолатдан нишон,
Шубҳа йўқдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон.

Ул кими бадъатга ботир, оники эр билдилар,
Маҳшарга мункир бўлиб, йўқ дунёни бор билдилар.
Шарр ишни хом англашиб, хўб ишни бадкор билдилар,
Ростларни хоин билиб, хоинларни ёр билдилар.
Таъмани қониг билиб, қонигларни зор билдилар,
Ким шарнъат ақли бўлса, ҳажв этиб, хор билдилар,
Мункирни муршид билиб, ёлғонни иқрор билдилар,
Гумроҳни тақво санаб, тақвони инкор билдилар,
Шак дегулдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон!

Хурмат ақли бўлди ул—кимнинг қўлинда созидир,
Ким калом ўқиса халқ ёнинда, хор—овозидир,
Вирдлари дарвишларнинг хилватда халқ анбозидир,
Ўргада қизу жувон, дерсанки тўйдир, бозидир,
Ташланур қизу келин устингга, гўё тозидир,
Ҳақ ишиннан бехабар халқ ичра баъзи қозидир,
Тобеси жиндир анинг, ҳаққоний шайтон ўзидир,
Томуғда пўқак турур, кимки бул ишга розидир,
Шубҳа йўқдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон.

Тангри, пайғамбар сўзиннан бехабардир бу пирлар,
Фосиқни қози билиб, ноибни султон дерлар,
Ҳар киши аввал келиб кўрсаки, ришват ерлар,
Боғлаюб бўғтон ила фақр ақлина тақсирлар,
Салла боғлаб бошина оч бўри сўфи-пирлар,
Айлаюб халқ устина кўп ҳийлайи-тазвирлар,
Гар ҳалолу гар ҳаром топса тиқарлар—ерлар,
Рўзи-маҳшар ҳақ-расулга не жавобин дерлар,
Шак дегулдир, дўстларим, келди қиёматдан **нишон**.

Айла кам Махтумқули, сўз бир-ла дардинг ҳар замон,
Не учун золимга навбат берди бул даври-замон,
Шу учун эшитганнан кўрганда бор кўпроқ гумон,
Айлаюб бир-бирина дарьойи-ботилни ҳамон,
Олти пуллик мол учун сўзсиз, берар алдин имон,
Ўзини эр деб билар ким ортиқ иш этса ёмон,
Бул кўнгил юз шавқ этар, ноҳақ учун тўкмога қон,
Кучи етса пишакнинг, қоплонга ҳеч бермас омон,
Шубҳа йўқдир, дўстларим, келди қиёматдан нишон.

Ё, зулжалолим

Ё, қодир оллоҳим, қудратли жаббор,
Армонда қўймагил, ё, зулжалолим!
Нафсимнинг раъйинда карамли гаффор.
Фармонда қўймагил, ё, зулжалолим!

Таним дардли қилма, ўзимни қаллош,
Кўнглимни кенг айла, қўйма ялангоч,
Золимга дуч этма, номарда муҳтож,
Ғам ичра қўймоғил, ё, зулжалолим.

Сақлағил қайғудан, ғамнан, меҳнатдан,
Холи этма дунёлиғдан, давлатдан,
Ноумид айлама раҳму раҳматдан,
Дармонда қўймагил, ё, зулжалолим!

Аё, қодир, сеннан қудратли ким бор,
Караминг бешумор, гуноҳим бисёр,
Бир золим алинда айлаб гирифтор,
Ҳайронда қўймагил, ё, зулжалолим!

Махтумқули шарр ҳам бўлса шаънимда,
Ҳуба дўндири, армон қўйма жонимда,
Азал-охир дўст-душмоннинг ёнинда,
Шармисор қўймагил, ё, зулжалолим!

Йўлмиш бу дунё

Адам диёриннан вужуд шаҳрина,
Уч юз олтмиш кунилик йўлмиш бу дунё.
Юриб-юриб, бир канордан етишдим,
Борсам, менинан азал тўлмиш бул дунё.

Мен ўзимни бир майлисга етурдим,
Жаҳон томошасин кўзга кетурдим,
Қулоқ солиб, бир гўшада ўтурдим,
Бер-ҳо бемиш, ол-ҳо олмиш бул дунё.

Қайси бир қудратин десам мұяссар,
Бирин-бирин айсам, келмас сарба-сар,
Усти—фалак, ости таги етти ер,
Аннан ошоқ тушсам, елмиш бул дунё.

Айтар Махтумқули, ёр бўлса худой,
Аниңг бирлигина айлагил парвой,
Тугилган кун—тўйдир, ўлган кунинг—вой,
Бошдан-оёқ ғалмағалмиш бул дунё.

Ҳазор остана сари

Анд одам йўл тутар
Ҳазор остана сари,
Фалак—баққол, ўтказар
Бозористона сари.

Қаро ер оғзин очар,
Ғофилдир, одам кечар,
Булбуллар истар—кўчар
Боғу бўстона сари

Нурота, Бобо Даргон,
Теграси дарё, қўргон,
Борди қори Боқиргон
Ул Туркистона сари.

Ҳақдан раҳмат сепилар,
Имаратлар ёпилар,
Нетсанг каъба топилар—
Ул Румистона сари.

Кунчиқардан кунботар—
Тарсо, жуҳуд ҳам татар,
Шаҳарлар қатор-қатор
Мағрибистона сари.

Ошиғ айтар: «Ё, субҳон,
Айла мушкулим осон,
Шафоат қилғил ёрон,
Ул Деҳистона сари.

Махтумқули, тилланар,
Чашмин ёши селланар,
Ҳар рўз кўчдир—йўлланар
Мозористона сари.

Жонга келдим

Ота белиннан тушдим, она раҳамна галдим,
Қирқ-кувон билла чиқиб, бир зарра қона галдим,
Бир моҳийн бежонам, дарё Үммона галдим,
Тўрт ой, ўн тўрт соатда тирилдим, жона галдим,
Тўқиз ой тамом ўлди, шунда жаҳона галдим.

Отам-онам сүйдилар, кўтардилар қучоға,
Энгил-бошим кийдириб, чирмадилар йўргога,
Гоҳи әмаклар идим, гоҳ турардим оёға,
Онам кўксин эмардим, дўнардим сўлу сога,
Икки ёша етамда, емоға нона галдим.

Уч ёshima етамда, шўх-шўх ўйнаб-кулардим,
Беш ёshima борамда, онадан зот тилардим,
Етти ёша етамда дўст-душмонни билардим,
Тўқиз ёша етамда, беш вақт намоз қиласардим,
Ўн ёshima етамда, одоб-икрома галдим.

Ўн икнида ҳар кима қайрилиб сўз қотардим,
Ўн уч ёша етамда, оғир майлис тутардим,
Ўн бешима етамда, тири-тўғанг отардим,
Ўн еттига борамда, ишқ савдосин кўтардим,
Ишқнинг савдоси билла суриб, майдона галдим.

Ўн еттидан ўтиб сўнг, шуҳрат уйина кирдим,
Олдим бир нозанини, завқ ила сафо сурдим,
Бу ғунчайи-гулзорнинг алвон ғулини тердим,
Ингирмага етамда, фалак жабрини кўрдим,
Фалак олди ёримни, олий ғамхона галдим.

Ўттизга кирди умрим, кирди тири-камона,
Кўнгил хуруж айлади, бўлдим далли-девона,
От миниб, ярог осиб, суриб кирдим майдона,
Рустами достон каби саваш қилдим мардона,
Кирққа етганда умрим, ўқиб Қуръона галдим.

Кирқ-ла хайр-хўшлишиб, кетдим әллик ёshima,
Келди ўлим нишони, рахна кирди тушима,

Ҳар ким қари дер әрди, ҳайрон қолдим иshima,
Кексайдим, тушкун ўлдим гавғо келди бошима,
Құлға асо күтариб, түғри макона галдим.

Олтмишга кетди умрим, күрмас бұлди күзларим,
Қартайдим, тушкун ўлдим, қишиға дүнди ёзларим,
Маним сўзим этмаслар ҳам ўғил, ҳам қизларим,
Оламға хуш келмади меним ширин сўзларим.
Олама ёлвормоққа тушдим—омона галдим.

Етмишга борди умрим, йиглар эдим зору зор,
Кўзимнан ёш кетарди мисли абри-навбаҳор,
Қулоқларим ёпилди, кўзларим тутди ғубор,
Теграмга йифилдилар қавму қардош, ҳар не бор,
Кийимларим сўйилди, тахти-равона галдим.

Ётар әрдим бистарда, ногоҳ Азроил келди,
Булбул тилим тутилиб, қизил юзларим сўлди,
Юз минг жафо-жабр ила жисмимнан жоним ояди,
Дунёни пуч кечирдим, барча армоним қолди,
Келди ўлим нишони, ажал ғамхона галди(м).

Ғассол енгини чирмаб, майтимни ювдилар пок,
Оғоч отга миндириб, әлтдилар ул сўйи-хок,
Азроилнинг жангиннан руҳим ўлубдур чок-чок,
Икки гурзили келди, сахмноку ғазабнок,
Руҳим таслим эттилар, тирилдим, жона галдим.

Сўрадилар: «Эй одам, кўрдингми, ҳолинг надир,
Дунёда хайр этмадинг, бу қийлу қолинг надир,
Кетдинг шайтон раъйинна жавоб -саволинг надир,
Эмди тупроқ остинда, илми-камолинг надир»,
Гурзи солди теппамнай, чоки ҳомона галдим.

Жоннан дедим: «Ё, Али!» Топилди Шоҳимардон,
Оғойи-мушкул қушод, ул амири-мўминон,
Махтумқули дер, жоним, дема сен анга қурбон,
Ул Мункару Накирлар турмадилар бир замон,
Шул жойда раббим кўриб, түғри макона галдим.

Келган-да бордир

Ҳар кун юз минг күч ҳам бўлса бақоға,
Шул миқдор фонийга келгон ҳам бордир.
Юз минг аҳмог бўлиб озса йўлиннан,
Юз минг ўзин йўлға солғон ҳам бордир.

Юз минг дарвиш—сийна додглаб ўлтиргон,
Риёзатда белиб боғлаб ўлтиргон,
Неча жойда кўр-боқ, йиглаб ўлтиргон,
Неча жойда бегам кулғон ҳам бордир.

Сайл айласанг бул дунёниг тўрт бурчин,
Қотишибдир ҳалол-ҳаром, ароҳ, жин,
Нечалар фаҳмлаб йўл тутарлар чин,
Неча юз минг гумроҳ бўлғон ҳам бордир.

Ўгурсиз айёмлар, онгламас эрлар,
Қошки сўргон бўлса, сочайдим дурлар,
Қани ул Сулаймон, Рустамлар, шерлар,
Деманг, писиб-қочиб қолғон ҳам бордир!

Махтумқули, кўнгла* қайғу кетурма,
Бул бир иш фурсати—ўзинг ўтирма,
Сўзим англар йўқ деб, лол бўп ўтирма,
Жаҳон кенгдир, чаандон билғон ҳам бордир...

*Кўнгла—кўнгилга маъносида.

Инсон яратди

Бир оллога айтай ҳамду санолар,
Бир сиқим туфроғдан инсон яратди,
Тан қафасин қилмөч учун мунаввар,
Жөн нуриннан шаъми тобон яратди.

Күрмакка күз берди, тилга мақолат,
Жөнни қўйди беш кун танда омонат,
Азалда ҳар кимга қилса иноят,
Кўкрагинда нури иймон яратди.

Дастлаб яратди ҳақ Одам Атони,
Анга жуфт айлади Момо Ҳавони,
Фирдавс-аълода эрди макони,
Анга душман Малъун—шайтон яратди.

Ҳақдан нозил ўлди Мусоға «Таврот»,
«Инжил» васфин Ийсо айлади исбот,
Довуд «Забур» ўқиб қилди муножот,
Муҳаммад шаънинда «Фурқон» яратди.

Муҳаммадни сарвар айлаб жаҳона,
Деди: «Пайғамбари охирзамона».
Жабройилдан вахий йўллаб равона,
Куфурларға Шоҳимардон яратди.

Бирни паст айлади, бирни сарбаланд,
Бирни фақир айлаб, бирни давлатманд,
Бирни хор айлади, бирни аржуманд,
Бирни сойил, бирни султон яратди.

Овозаси тушиб Руму Яманга,
Миср, Шому, Ҳиндистону Даканга,
Чови тушиб Житой бир-ла Ҳўтанга,
Бир амири соҳибиқирон яратди.

Корковиси беклар аро шоҳона,
Шизоат баҳринда дурри ягона,

Эшмуҳаммад шоҳдан қолди нишона,
Тангри мони марди майдон яратди.

Қаро ердан яшил сабза кўкартиб,
Ҳар оғочдан турли мева чиқартиб,
Кун-куннан боғларнинг самари ортиб,
Гул очилиб, боғу бўстон яратди.

Махтумқули айтар, ҳаққа ситойиш,
Ҳар мушқул ишимга сенсан күшойиш,
Кечаю кундузга айлаб намойиш,
Хуршид ила Моҳи тобон яратди.

Яшил зумуррад

Биринчи күк тутмиш ахтардан зийнат,
Номи Рафеъ, асли яшил зумуррад,
Фариштаси бордир Сигир сувратлиғ,
Бийиклари бордир Исмойил отлиғ.

Иккинчи қат күкни айсам бир бошдан,
Номи Аркловундир, асли кумушдан,
Фариштаси бордир Бургут сувратлиғ,
Бийиклари бордир Кобайил отлиғ.

Учинчи күк рангин фарқи кам ўтдан,
Номи Қайдум, асли қизил ёқутдан,
Фариштаси бордир Бўри сувратлиғ,
Бийиклари бордир Кўкбайил отлиғ.

Тўртинчи қат осмон сўрсанг, недандир?
Номи Моъун, асли бир оқ маъдандир,
Фариштаси бордир Оқ от сувратлиғ,
Бийиклари бордир Нунбойил отлиғ.

Бешинчи қат кўкни сўрасанг меннан,
Номи Ранко, асли қизил олтиннан,
Фариштаси бордир Ҳурлар сувратлиғ,
Бийиклари бордир Сафтойил отлиғ.

Олтинчи осмонни сўйласам ёддан,
Номи Дафна, асли сариғ ёқутдан.
Фариштаси бордир Вилдан сувратлиғ,
Бийиклари бордир Обойил отлиғ.

Сўрсанг еттинчи қат кўкдаги сирдан,
Номи Ажабодир, осмони нурдан,
Фариштаси бордир Одам сувратлиғ,
Бийиклари бордир Нурбойил отлиғ.

Еру осмондаги бор сариштага,
Низом берган ўшал—тўрт фаришта-да,

Микойил, Исрофил, Азройил отлиғ,
Тўртинчиси, бордир, Жабройил отлиғ.

Махтумқули, фош айласанг сирнинг ҳам,
Ияси бор дарёning ҳам, ернинг ҳам,
Ерлар бийиги бор Сарсойил отлиғ,
Дарёлар бийиги—Фарқойил отлиғ.

Кор била

Фофил одам, ғам остинда ётибсан,
Үтди үмринг увноқ-ушоқ кор била.
Дунё мордир, ястанибсан, ётибсан,
Тинч-оромчи билла ётғон мор* била?!

Иймон қозон, инсофингни ютмағил,
Күра-била ўзни ўтға отмағил,
Мунда бедор бўлавергил, ётмағил,
Ҳали тўзиб ётажаксан гўр била.

Ҳар ён кетсанг, борар жойинг гўр бўлар,
Хайр қозон, ётар жойинг нур бўлар,
Яхши бўлсанг, жойинг жаннат, ҳур бўлар,
Ямон бўлсанг, куидиурлар нор била.

Кўзинг юмсанг, сеннан айрилар молинг,
Сен нетгач, қолганлар не билар ҳолинг.
Яхши-ямон жаъми этмиш—аъмолинг
Пешкаш чиқар-тураг мудом бор била.

Асли қуфур мусулмона қотишмас,
Чин мусулмон ҳаром ишга туташмас,
Манзил ошмас, ҳеч макона етишмас.
Бошли тутиб, йўлга чиққан кўр била.

Умрингга алданма, ўтганга ёнма,
Молингга қувониб, муликка таянма.
Бунда бад иш қилиб, анда уялма,
Ҳисоб куни хайринг олиб бор била!

Махтумқули, тўғри сўзга тан бергил.
Савоб буннан ўтмас, топсанг нои бергил,
Қўнглинг топган дўст йўлинда жон бергил,
Ишинг надир сени демас ёр била!

*Мор—илон.

Чалди кетди

Бул дунё бозигардир,
Бозисин чалди кетди,
Гумроҳ айлаб нечани,
Иўлдош деб олди кетди.

Оқил, ўйла ҳар қачон,
Юз қўнғон борюз кўчғон,
Тахти осмонда учғон
Сулаймон ўлди кетди.

Ё муруватли шоҳим,
Умидим, қиблагоҳим,
Шунча Йиғнаб Иброҳим
Нимани олди кетди!

Жигарин доғлай-доғлай,
Зуннорин боғлай-боғлай,
Нечалар йиғлай-йиғлай,
Нечалар кулди кетди.

Нечалар тулга дўнмиш,
Гул ёниб, кулга дўнмиш,
Нечалар гилга дўнмиш,
Нечалар сўлди кетди.

Қоларсан гўрда боғли,
Бир аниқ юртга боғли,
Беҳуда, одам ўғли
Иикқонинг қолди кетди.

Аҳмоғлик била ўзим,
Билмадим айтғон сўзим.
Махтумқули, дер, кўзим.
Қон ёшға тўлди кетди.

Номус-орима

Фалак қарориннан қайтиб, фидо ўлмиш зорима,
Еир ажойиб зебо пари кирмиш ишқ бозорима,

Нұрган ҳама харидордир, шоҳу гадо ҳам қули,
Марду номард, нокас бари—сўз ташийдур ёрима.

Қило билмам пинҳон ани, қиймайдур ожиз күнгил,
Гар ошикор қылсам юзин—нұрган ўғрап қаҳрима.

Асли беҳишт сунбулидир—гул юзинда зулфлари,
Эрам ичра битган норлар үхшамас бул норима.

Барча дардин үзим олиб, юурман ох-воҳ чекиб,
Луқмон келиб, ҳолим сўриб эм қилмас озорима.

Дер Фирогий, мард менам, ошкордир элга мардлигим,
Тирик қайтмас қошларимнан теккан номус-орима.

Бадном ўлар

Гар амирнинг, гар вазирнинг ақли кўтоҳ, хом ўлур,
Ўл амирнинг номи охир халқ аро бадном ўлур.

Бир оқил—соҳибқироннинг қўли бирла иш тутғон,
Ишини ташдан олар, саъй қилғонча—ком ўлур.

Истасанг сариштасин бул жаҳоннинг сарба-сар,
Очиқ қўлу қаҳри кам—пушмонда, ул қўл вом ўлур.

Галабон арбобга дўниб, бўлмиш арбоблар амир,
Шоҳларга йўқтур итоат, эли нофаржом ўлур.

Денг салом Маҳтумқулидан боъий бўлғон бекларга,
Ой тўлар, анжум ўчур, расвойи хосу ом ўлур.

Барқарор этган карим

Үн саккиз минг оламни бир дамда бор этган карим,
Етти гуфрана фалакни барқарор этган карим,
Бандаларга раҳматин ҳар дам нисор этган карим,
Ул малойикларни кўкда бешумор этган карим,
Қудратин икки жаҳонда ошикор этган карим.

Кимларни гумроҳ этиб, берди анга роҳи залол,
Кимларни мўъмин қилиб, ўзин танидди бемисол,
Ҳар кимни бир кўйга солди, ул кариму, ло язол,
Нечалар тоат ила умрин ўтказди моҳу сол,
Нечаларни маъсиятда шармисор этган карим.

Анбиёлар афзали ул Мустафо—хайрул башар,
Ҳам малойиклар кўриб, этди бошина тожи зар.
Деб: «Шафиъул-музанибин»—ёд этармен ҳар саҳар,
Қудратиннан масиҳони яратди ул беладар,
Ўтни Иброҳим Халилга лолазор этган карим.

Кимлара берди худойим айшу ишрат беҳисоб,
Кимсалар ҳасрат чекиб, ион топмайин бағри кабоб,
Кимлара роҳат бағишлаб, кимлара берди азоб,
Дунё бир карвонсаройдир, ўтди буннан субҳу шаб,
Ҳар кима тақдир-қисмат рўзиғор этган карим.

Кимларни шоҳ айлаюб, берди муравассаъ тож анга,
Кимларни фақру фанода айлади муҳтоҷ анга,
Нечаларга берди давлат, нечалар қаллош анга,
Дўстим деюб лутф айлади лайлатул-меърӯж анга,
Мустафонинг дўстларини чориёр этган карим.

Аввало икки жаҳонни бор этган қодир худо,
Неча қуллар ҳақ йўлинда айлади жонин фидо,
Нечалар фисқу фасодга этдилар умрин адo,
Дунёга келган кетар—бою фақир, шоҳу гадо,
Барча қулни шум ўлим қўлинда зор этган карим.

Матлабинг, Махтумқули, сен ҳақ таолодин тила,
Гофил ўлма кечакундуз, бўл худо зикри била,
Биздек осий қуллара, шояд, худо раҳмат қила,
Умрингни зое кечирма, ҳосилинг берма ела,
Барчаларнинг жойини охир мозор этган карим.

Алиф қаддинг дол ўла

Аё, мардум, бул дунёда кезарсан,
Бир кун лекин алиф қаддинг дол ўла.
Ғофил бўлма, тўғри йўлдан озарсан,
Булбул каби сайроқ тилинг лол ўла!

Охирзамон бўлса, фитналар турса,
Золимлар ёмонлик майлисинг қурса,
Подишаҳлар ришват истаб дам урса
Фақирларга кун-нафақа ҳол ўла.

Яхши-ёмон таъзим айлар бойлара,
Мискин, бенаволар қолар «вой»лара,
Ҳар бир йигит ғариб тушса жойлара,
Ҳасрат чекар, ҳар бир моҳи сол ўла.

Кимики шариат йўлин билмаса,
Олимлар сўзини кўзга илмаса,
Қирқ ёшинда киши тавба қилмаса,
Онинг иши ҳийла, макр, ол ўла.

Ҳар йигитким, айро тушса ватаннан,
Ҳабар истар ҳар бир йўлдан ўтанинан.
Чўх телмуриб ҳожат тилар етаннан,
Ҳожати битмаса, қийлу қол ўла.

Кел, эй дўстим, чекма ҳасрат дард, ғамни,
Сел айлама кўзларингда ёш-намни,
Бул дунёда ғанимат бил ҳар дамни,
Кўп қайғурса, йигит киши чол ўла.

Махтумқули, насиҳатлар тузарсан,
Халойиқнинг юрак-бағрин эзарсан,
Магар ўзинг тўғри йўлдан озарсан,
Рустам бўлғон бир кун пири Зол ўла.

Равон ўлди

Маккадан чиқди бир гўзал,
Мадинаға равон ўлди.
Нўрган тож этди бошина.
Кўрмаган -бағри қон ўлди.

Ҳақдан анга нозил калом—
Қутлуғ шаъмчироғул ислом.
Муте бўлди жумла олам,
Шундог соҳиб замон ўлди.

Дўстга етди бора-бора,
Етти кўнни ёра-ёра,
Ҳама мункир ўшал ёра,
Нуфурдир, бегумон ўлди.

Дуо қилиб, расул йиғлар.
Қувради ғунчалар, боғлар,
Бадр урушинда тоглар
Етти ойлаб туман ўлди.

Сағ тортди ботир бангилар.
Савашга чиқди зангила.
Қонга ботди узангила.
Алиниң дasti қон ўлди.

Муҳотал этмади ташвиш,
Али билан қилди уруш,
Туфрог, темир, пўлат,
Кумуш
Қалъалари вайрон ўлди.

Махтумқули Румистона.
Серпди қилич Ҳиндистона.
Бадахшону Туркистана.
Етти иқлимга хон ўлди.

Мұхто ж айлама

Қодир олло, сеннан сүрорим күпдир,
Сен мени номарда мұхто ж айлама.
Хазинанған бергил меним ризқими,
Бандангни банданғга мұхто ж айлама.

Адаштирма түғри йўлим эгрия,
Эгрини тенг этма зинҳор тўғрия,
Киши моли насиб этмас ўгрия,
Ҳалолни ҳарома мұхто ж айлама!

Номард кўприғиннан ўлсам кечмасмен,
Карвон бўлсам, ҳалол ишдан қочмасмен,
Қўлиннан бир кося шароб ичмасмен,
Ўнг алим сўл алға мұхто ж айлама!

Яхши ният—сенنان тилагим чўхдир,
Аччиғ сўзлар тилдан учган бир ўқдир,
Қондошнинг қондошга баҳоси йўқдир,
Оғани инига мұхто ж айлама.

Махтумқули, ҳақдан тила барини,
Иймон тила, яъни асл-зарини.
Обод айла икки дийдам нурини,
Ўнг кўзим чап кўзга мұхто ж айлама!

Савол – синов

Не ўн беш аёлдир, ортмас фарзанди.
Алардин уч аёл, сўзсиз, авлоддан.
Учтаси өгизак, ўн тўрт пайванди.
На жимоъ айлар ул, на чиқар ёддан...

Ул не халқидир, кўк-фалакка қўнарлар.
Гоҳи иниб, ер юзинда тинарлар?
Ул не одамзоддир, бир от минарлар—
Узангиси сувдан, жилови боддан?

Мудом сайр айлар ул тўрт тенги-тўш,
Бўлар аннаи жумла-олам юзи хўш,
Ул тўртнинг бириси—мудом сабзапўш,
Калласи муздандир, оёги ўтдан.

Ул кимдир, яланғоч, ғариб ўтирушиш,
Овозсиз оламга сўзин етирушиш,
Оғзин очиб, ўзин ёсга ботирушиш,
Сўрсанг, хабар айлар сенга бор зотдан.

Махтумқули, солма әлга овоза,
Булар кўрниб турган зотлар-ку кўзга.
Оқил эрнинг фаҳми етар бул сўзга.
Хожат әрмас сўраб билмоқ устоддан.

Жаҳон сеннан бехабар

Сенсан оройиши жон, бул жон сеннан бехабар,
Сен жаҳона тўлуғсан, жаҳон сеннан бехабар.

Андиша дарёсинда сиррим сафинасини
Юз тарафга суздирдим, сайрон сеннан бехабар.

Ар десалар куфр ўлар, ашъё сеннан холидир,
Манзил сеннан мустағроқ, макон сеннан бехабар.

Замин, осмон, ғарбу шарқ партовингда гардондир,
Замонина сен гардон, замон сеннан бехабар.

Истар сени уммонлар тўлқинланиб шавқингиан,
Сен алар ичра маълум, уммон сеннан бехабар.

Замин ўйлар кўнда деб, осмон бўлса—заминда,
Бир-бириннан гумонда, гумон сеннан бехабар.

Махтумқули кўр эмди, ашёълар не ишдадир,
Йўқ эрмиш бу ашёъда ҳамъион сеннан бехабар.

Бу нақлдир ...

Бу нақлдир, одамзод, сен бул макона галдинг,
Аеввал отанг белиннан сизиб ниҳона галдинг,
Онага бориб, сүнгра—бир қатра қона галдинг,
Онада суврат бўлиб, бул ширин жона галдинг,
Тўққиз ойни ўткариб, иниб жаҳона галдинг,
Эмиб онанг кўксини, йўргакдан тўнга галдинг.

Яратган қудратиннан тиш билан даҳан берди,
Сўйламога сўз била даҳанда забон берди,
Кўнглинг кетди ҳар ёна, турдинг—оёғинг юрди,
Балдинг лўнини-ётни, кўзинг дунёни кўрди,
Етти-санкиз ёшингда, отанг муллога берди
Ўқиб Қуръон-китобни, улгайдинг—ўнга галдинг.

Ўн беш ёшга борганд, болаликдан сайландинг,
Қиз-жувонга майл этиб, кўнгил бериб, куйландинг.
Ўгрин бориб оқ уйнинг теграсини айландинг,
Ҳақнинг фармони ила охир бир кун уйландинг,
Иигирма ёшга бординг, асб-обонгни шайландинг,
Бедов миниб, ўйнатиб, суреб майдонга галдинг.

Ўттиз ёшга боргунча, гўё бир олғир шерсан,
Дунё ғами бошніёда, хўп югуриб сларсан,
Дунёга тўймоқ йўқдир, бўлган сайн кам дерсан,
Аҳли мусулмон бўлсанг, ўлгунча ҳалол ерсан,
Қирқингда тавба айлаб, муршидга қўл берарсан,
Кўнглингни ҳаққа бояглаб, азиз субҳонга галдинг.

Эллик ёшга борганд, тўғриликда бўларсан,
Гўдакликдан йпроқсан, шеваликни биларсан,
Ҳар қанча жафо чексанг, охир бир кун ўларсан,
Беш вақт намозинг ўқиб, ҳаққа шукур қиласан,
Олтмиш ёшга борганд, қариганинг биларсан,
Эканинг самарин кўр—охир, хирмонга галдинг.

Етмиш ёшга борганд, қонинг қочар юзингнан,
Садаф тишлар тўкилар, шуъла кетар кўзингнан,
Қувват сеннан айрилар, мадор учар тиззангнан,

Ҳеч киши ҳайикарми бул чор айған сўзингнан,
Саксом ёшга боргандада кўнглинг қолар ўзингнан,
Кетар бўлсанг дунёдан, яқосиз тўнга галдинг.

Махтумкули, эмгакдир—ҳар ким тўқсоннан ўтса,
Кам-кам бўлар жаҳонда agar юз ёшга етса,
Ҳеч кимнан тавғиқ бўлмас, ажал ёқангнан тутса,
Иймонингни қозонсанг, йўлингни равон этса,
Охир қисматинг шулдир—танинг ер ичра ётса—
Эшиги, туйнуги йўқ зулмат маконга галдинг.

Айрилмадими?

Нуриннан яратди икки азизни,
Буғдой еб, беҳиштдан айрилмадими?
Уч юз йил ахтариб, саргардон бўлиб,
Одам Ҳавосиннан айрилмадими?

Одам Ато ҳаж айлади бош била,
Юзин ювди кўздан оқсан ёш била,
Қобил урди Ҳобилини тош била,
Ини оғосиннан айрилмадими?

Аввало ер юзи куфрда бўлди,
Нуҳнинг азоб суви дунёга тўлди,
Мусулмон бўлғонлар киштига минди,
Нуҳ ҳам ўз ўғлиннан айрилмадими?

Пайғамбар, подиши, халифа бўлиб,
Алина муҳр олиб, насиҳат қилиб,
Бир куни кўнглина манманлик келиб,
Довуд қирқ ўғлиннан айрилмадими?

Довуд ўлди, фарзандина ер қолди,
Худойимнан анга бир узук келди,
Нурдан бўлғон ул узукни дев олди,
Сулаймон тахтиннан айрилмадими?

Ҳақнинг ўзи билан сўйлашғон Мусо,
Ул вақтда йўқ эди онингдек расо,
Биби Марям ўғли—ҳазрати Ийсо.
Қочиб, кофирлардан айрилмадими?

Ибройим пайғамбар дунёга келди,
Орзу-армон билла Ҳожарни олди,
Қўп ўт ёқиб, Намруд оташға солди,
Намруд ўз қизиннан айрилмадими?

Яъқут йиғлаб, ожизланди кўзиннан,
Суд-фойда топмади айтған сўзиннан,

Орзуви ёриннан, гулдек юзиннан,
Юсуф Зулайҳодан айрилмадими?

Пайғамбар—чориёр, ёшин тўкардан,
Шайхлар муридиннан, шоҳлар нўкардан,
Тўти ҳамроҳиннан, занбур·шакардан,
Булбул гулистоннан айрилмадими?

Махтумқули, таълим олғил устоддан,
Бул дунёда ҳар ким кечар бир отдан,
Лайли Мажнуниннан, Ширин Фарҳоддан,
Вомиқ Узросиннан айрилмадими?

Кетиб бородир

Дунёга эътимод этманг, ёронлар,
Кима келиб, кимнан кетиб бородир.
Мисоли Искандар шоҳлик қилғонлар
Бир-бир навбатинда ўтиб бородир.

Биревни бой айлар, биревни гадой,
На қилса эркинда—ул қодир худой,
Биревнинг муродин бериб, ул, ҳой-ҳоя,
Бирев ғам шаробин тотиб бородир.

Биревга берибдир қайғу ғам, меҳнат,
Умринда бир замон кўрмади раҳнат,
Биревларга айлаб номардни улфат,
Онинг умри «оҳ!» деб ўтиб бородир.

Биревнинг бошинда кўпдир тумони,
Қайғу-меҳнат билла чиқодир жони,
Биревга пеш айлаб гоҳи ёмони,
Ноилож дунёдан ўтиб бородир.

Нечалар йиглайдир, мақсадин топмай,
Нечалар оҳ айлар, оғзини ёпмай,
Бир чаман совринни олодур—чопмай,
Бир бедов кезмакда, қайтиб бородир.

Дунё-чун ғам чекма, қилма андиша,
Сабр айла балоси, кўн бул қилмиша,
Йиглаюб, ғам билла юрма ҳамиша,
Ажал қўли ёқанг тутиб бородир.

Махтумқули айтар элга насиҳат,
Худога қул бўлинг, Расулга—уммат,
Билсангиз, дунёнинг ҳаммаси ҳасрат,
Ҳасрат билла бир-бир ўтиб бородир.

Айрилма

Мастона юргунча ғайри юртнанда.

Ўниб-ўсган ўз юртингнан айрилма!
Алданган какликдай, нафс ўғрунда
Дома тушиб, қанотингнан айрилма!

Таваккал эт, халққа сиринг бериб бор,
Сабр айлагил бесабрлиғ ҳам бекор,
Қай ерга бормагил, насибангдир бор,
«Бой бўлай», деб иззатингнан айрилма!

Номардлар ҳам муханнаслар-ночорлар—
Таоминт еб, ишинг бўлса қочарлар,
Сирингни фош айлаб, айбинг очарлар,
Қадринг билган улфатингнан айрилма!

Гадоларнинг кўнгли шоҳлик истаюр,
Нодон кўнгли ёлгон сўза рост деюр,
Қадрсизлар душманингни дўст деюр,
Таълим берган устозингнан айрилма!

Кимса қаллош бўлиб, кимса бой бўлар,
Хар кимнинг бахти-ю, иқболи билар,
Хар ие келса бошга, тилингнан келар,
Махтумқули, халқ ёдиннан айрилма!

Ёмғир ёғдир, султоним!

Сенингдай қодирдан истаб-тиларман,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!
Ғарибам, ғамгинам, нолиш айларман,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!

Қодир олло, түккил раҳмат-борони,
Экиннинг ҳамдасти, ернинг ёрони,
Еру кўкнинғ, арш ва қурснинг субҳони,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!

Булбуллар маст ўлсун, олам ойилсин,
Қайгулар дафъ бўлсин, ғамлар зойилсин,
Нўшировон вактидек жаҳон ёйилсин,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!

Раҳматинг қопуси аршдан очилсин,
Нуринг иниб, ер юзина сочилсин,
Оламнинг гард-губор тўни ечилсин,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!

Оlam тақдир кўзлар—ҳақнинг фармони,
Жаҳонни баст айла—кетсин армони,
Ўзингдадир дардлиларнинг дармони,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!

Банда-бечораям, не бордир манда,
Раҳимсан, раҳмонсан, карам кўп санда,
Илож айламасанг—қолдик армонда,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!

Даргоҳдан тиланар нолишли қуллар,
Муножот айлаюб, очилар тиллар,
Барака йиборгил, яйрасин әллар,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!

Махтумқули, ишқинг айлар ирова,
Ани камол топтир, қўйма арова,
Етказгил мақсад-ком, маҳшар мурода,
Раҳм айлаюб, ёмғир ёғдир, султоним!

Бунда, чилимкаш

Хақ сенга сўз демас ёлғон жаҳонда,
Билганинг қиласавер мунда, чилимкаш.
Тарози қурилғон ҳайҳот кунинда,
Жавобинг нимадир анда, чилимкаш!

Жафолар, ҳасратлар кўрар шум саринг,
Эшшакдай ҳангарсан, тораёр еринг,
Оғзингнан келодур дудли қон, йиринг,
Бир нишона шулдир сенда, чилимкаш!

Малаклар майдонда тутиб-сақлағлар,
Томуғ ўртасина элтиб боғларлар,
Сийнангга ўт босиб, чўғ-ла доғларлар,
Чум қоларсан қаро кунда, чилимкаш!

Пул-сирот устина ўқлашар сени,
Зулматга соларлар, беклашар сени,
Занжир, кунда билла сақлашар сени—
Азобда, ҳасратли конда, чилимкаш.

Андомингнан оби заҳар тўкарлар,
Сўнгакларинг бўғин-бўғин сўтарлар,
Буғро мисол қумурсқалар чақарлар,
Заҳми чиқмас, қолар жонда, чилимкаш!

Ҳар кимки фонийда дўнди ямона,
Ул ерда дод этар, келар омона.
Намозин тарк әтган гийбат забона,
Иўлдош бўлар ёвуз кунда, чилимкаш!

Махтумқули, дўзах сари бошларлар,
Иилонлар қайрилиб келиб тишларлар,
Элтишар, жаҳаннам ичра ташларлар,
Ўртониб, оҳ урар анда, чилимкаш!

Мен бенавога

«Алиф», аввал-ибтидо, ҳамдинг етур худоға,
«Бе», бүш юрма құлликда қолсанғ дарди-балоға,
«Те», тур хоби-ғафлатдан, умринг келмиш ўроға,
«Се», сақар бор, ҳозирлан, «жим» жаҳд айла яроға,
«Хе» ҳылмнинг ҳурмати—раҳм эт мен бенавога.

«Ха», ҳасратли аламни менинән ўзга ким айлар,
«Дол», дардимга давони сеннан ўзга ким айлар,
«Зол», замрайи—гұноҳға, «Ри» раҳминг малқам айлар,
«Зе» зүр айласа хашминг, қуллисин барқам айлар,
«Син», сақарлар бедор эт, сол чашмимни уйғога.

«Шин», шавқингга тушганлар, «Сод» сабр этиб турмаслар,
«Зод» зиёнгни сезғанлар, ҳой, юрарлар, ҳормаслар,
«То», толиби-дийдоринг, ором-қарор құлмаслар,
«Зо», зохирдир, «айн»—илминг билдирмасанғ билмаслар,
«Файн», ғафлат ичинде қўйма мени фироға.

«Фе» фикрингни құлғонга, «коф» құдратинг етмасму,
«Коф»—«кун!» деган бинонгга, «лом» ламъатинг етмасму,
«Мим», мән—маъни уцқанга, «нун» неъматинг етмасму,
«Вов», васлиитга етгунча «хе» ҳижратинг етмасму,
«Лом-алиф», йўқдир инонч дунёйи бевафоға.

«Йо», ёлғончи дунёning пешаси ол биландир,
Олин кўриб қувонма, туви завол биландир,
Чархнинг иши ҳар замон бир айри ҳол биландир,
Махтумқули, бир кўнглим юз-минг хаёл биландир,
Ишим осон этмасанғ, дўнар, ё алас-салоға.

Дард инграйдир

Эй ёронлар, мусулмонлар,
Юрагимда дард инграйдир.
Бир бой ўғлиниң алинда
Садранж ўйнаб, нард инграйдир.

Кетма буннан бўлиб номард,
Ҳушиңг учур, бўларсан мот.
Баланд тоғда ёқарлар ўт,
Қуруғ ёниб, ҳўл инграйдир.

Қиз кўрдим туркман кўчинда,
Мушку анбар бор сочинда,
Яйлоғда, йилқи ичинда,
Бўз қулону той инграйдир.

Махтумқули, сўзим ҳақдур,
Ҳақ сўзга тан берар йўқдир,
Гар йигитда ўғил йўқдир—
Ўчоқ йитиб, юрт инграйдир.

Тузамоқ била

Етмиш ёшли қардош, кирмагил ёя,
Үқинг йўлга тушмас хез этмак била;
Қувонма кесакдан бўлган биноя,
Кесак бино тутмас, тузатмак била.

Одамзоддан чиқар одамлик иси,
Қаллобнинг дамо-дам чиқодир миси,
Мўъминни озорлар одамнинг песи,
Дўниб даъво бошлар туз-намак била.

Узоқ йўла бедавлатни бош этма,
Оллонинг амриннан кўнглинг таш этма,
Нокасга дил ёриб, сиринг фош этма,
Ғалвирда сув турмас ҳар нетмак била.

Дўст тутма қартайган одам кўсасин,
Борин йўқ деб, бўш кўрсатар киссасин,
Биру-бор бўш этса ақлинг косасин,
Не фойда ташиннан безатмак била.

Аввало, Фироғий, ўзинг тузатгил,
Ўзни ўзгаларга ибрат, кўз этгил,
Кам егил, кам ухла, сўзинг оз этгил,
Не суд маънисиз сўз узайтмак била.

Фош этар сени

Ички сириинг айтма ҳеч бир номарда,
Сириинг элға ёйиб, фош этар сени!
Үгри-кazzоб билан ўбадош бўлма,
Молингнан айириб, оч этар сени.

Бир ғўч йигит нозанина ёр бўлса,
Жамолини бир кўрмога зор бўлса,
Ўрталиғда бир шум рақиб бор бўлса,
Яхши дўстинг билан ўч этар сени.

Сўфилар сахв этиб айтмас санони,
Саҳар турсанг, кечгай ҳама гуноҳни,
Аймогил ғийбат сўз, этма зинони,
Дўзахнинг ўтина дуч этар сени.

Махтумқули, элга ёйдинг насиҳат,
Зинҳор, ямон билла бўлмагил улфат,
Худой берса саодатли бир фарзанд,
Қариган чогингда ёш этар сени.

Үтар кетар

Күнглим, паст тутғил ўзингни,
Фоний дунё үтар-кетар!
Кими қадамин туз қўйса,
Гузардан бехатар үтар,

Билмасанг жимиб кечавер,
Билсанг хуш гуфтор очавер,
Сўз яросиннан қочавер,
Тиф яроси битар-кетар!

Асли ёт-чун чекма жафо,
Бадаслда бўлмас вафо,
Ҳар киши бўлса носафо,
Обрўсини тўкар-кетар!

Иўлдош бўл соф киши билан,
Хизмат қилар боши билан,
Иш бошласанг ноший билан,
Тоғ-тошларга отар-кетар!

Махтумқули, борсанг буннан,
Хайру шарр сўралар сеннан,
Ширин жон айрилса таннан,
Кум-туфроға ботар-кетар.

Тумор кўрдим

Ҳақиқат дафтарин очдим,
Бир ёзилғон тумор кўрдим.
Бул юртдан ул юртга кўчдим,
Юртин боэътибор кўрдим.

Бир уйда бор ўн икки хон,
Хуш келибсиз, азиз меҳмон,
Бир суфрада тўрт иссиғ нон,
Устинда етти нор кўрдим.

Мустафога инди вароқ,
Мункир бўлғон—диннан йироқ,
Бир уйда ўн икки чироқ,
Тўрт машъал бир ёнар кўрдим.

Бул дунёning қирогинда,
Шажарлар ўсмиш боғинда,
Беш олма бор бутогинда,
Осилимиш, барқарор кўрдим.

Махтумқули, не фикринг бор
Ўтди умринг, қил рўзиғор.
Етмиш икки сурув довар
Чўпони бир, боқар кўрдим.

«Үйғон» дедилар

Етиб эрдим ғамда, келди әранлар,
«Турғил, ҳо, ўрнингнан, уйғон!» дедилар.
Күзим очиб күрдим жумла-жақонни,
«Анов турғон Шоҳимардон» дедилар.

Әранлар жам бўлуб, бозор айлади,
Мунофиқлар аннан ҳазар айлади,
Али бобом биза назар айлади,
Бир коса май бериб: «Ич—қон!» дедилар.

Үйғониб ғафлатдан, очдим кўзимни,
Әранлар пойина суртдим юзимни,
Ўқитдилар, ҳақ сўйладим сўзимни,
«Саксон минг каломни баён» дедилар.

Әранлар жам бўлиб муннан кўчдилар,
Сирот кўпригиннан бир-бир кечдилар,
Ул Ҳавзи Кавсадан шароб ичдилар,
Ичган шоҳбозларни «Султон» дедилар.

Фироғий, сухан қил бил ширик тил-ла,
Умидим бисёрдир үутганим йўлда,
Беш вақт намозингни ўқи ҳар кунда,
«Охират йўлдошинг—иймон» дедилар.

Сел қолмас

Олтмиш бошли, ола қорли тоғлардан
Туман күчар, ёмғир ўтар, сел қолмас,
Шайдо булбул маскан тутмиш борлардан
Хазон ураг, яфров қочар, тул қолмас.

Ҳар ким ичар ул шаробдан, ул жомнан,
Юрак жўшар, ҳар сўз учар забоннан,
Келган ўтар бул ёлғончи жаҳоннан
Хўжа, саййид, бек, подишио, қул қолмас.

Чўх бездирса қариликнинг заҳари,
Бузуғ бўлар кўнгил-вужуд шаҳари,
Алдин кетса йигитликнинг баҳори,
Қувват қочар, тиз эпилар, бел қолмас.

Бир номарднинг кўп миннатли ошиини,
Ал узатма, чекилавер ташиннан,
Элсиз қолғон баланд тоғлар бошиннан,
Оғоч битар, жодда йитар, йўл қолмас.

Махтумқули, бул жаҳонда ким бўлар,
Ул макона кетган келмас, гум бўлар.
Кўрар кўзинг, кўркли гавданг қум бўлар,
Даҳан кетар, дандон тушар, тил қолмас.

Йиғларман

Эй ёронлар, умримнан
Кечди деюб йиғлармен.

Шошди ақлим, ўрниннан
Күчди деюб йиғлармен.

Кетган қайтмас йўлиннан,
Қайтмас ёмон феълиннан,
Диёнат халқ алиннан
Учди деюб йиғлармен.

Хозир бизим замонда,
Ёмон сўзлар забонда,
Зулм ишлар жаҳонда—
Жўшди деюб йиғлармен.

Бул айёмда бадкорлар,
Юз тил била алдарлар,
Қани чўх-чўх жононлар,
Ўтди деюб йиғлармен.

Неча содда тенгдошлар,
Шайтон йўлина бошлар,
Юз ўгириб қардошлар
Қочди деюб йиғлармен.

Кўринг фалакнинг ўйин,
Узар олимнинг бўйин,
Не жононлар ер қўйин
Қучди деюб йиғлармен.

Махтумқули, дер марда,
Дунё бандир, тан парда,
Бир бошим минг бир дарда
Тушди деюб йиғлармен.

Борми, ёронлар?

Ишқ үйлин ҳавас айлаб
Келғон борми, ёронлар?
Дардими баён этсам,
Билғон борми, ёронлар?

Бўлмишам маству шайдо.
Ҳазор пеша, сад савдо.
Оламда мендай расво
Бўлғон борми, ёронлар?

Ташим дард, ичим бирён.
Қиласмен нола-тирён,
Менимдай масти-ҳайрон
Қолғон борми, ёронлар?

Ёлғончи дунё қийнаб,
Кезгунг гоҳ кулиб-ўйнаб,
Ишқ матбахинда қайнаб
Ўлғон борми, ёронлар?

Ишқ ўғраса бир марда,
Дўнар ул тўзон-гарда,
Менимдай ўзин дарда
Солғон борми, ёронлар?

Тоб этмайин зулмга,
Борди ҳолим ўлимга.
Ингламайин ҳолимга,
Кулғон борми, ёронлар?

Махтумқули жон чекса,
Раҳм этишмас, ёш тўкса,
Ишқнинг йўлинда йўқса
Талон борми, ёронлар?

Күнгилдир вайрон

- ДЕДИМ: «Юзи тобона». Деди: «Менгзар!» Менглихон
- ДЕДИМ: «Қўйдинг армона». Деди: «Кўнгилдир вайрон».
- ДЕДИМ: «Уларам эмди». Деди: «Қоларсан омон».
- ДЕДИМ: «Ўқ киприкларинг». Деди: «Қошларим камон».
- ДЕДИМКИ: «Пўшаш киймиш». Деди: «Тўни—зарафшон».
- ДЕДИМ: «Юзда холлар бор». Деди: «Рўйда гуллар, ҳей».
- ДЕДИМ: «Қумри забондир». Деди: «Шаҳди тиллар, ҳей».
- ДЕДИМ: «Кел, сен хабарлаш». Деди: «Билар эллар, ҳей».
- ДЕДИМ: «Ул не сарвдир?!» Деди: «Инча беллар, ҳей».
- ДЕДИМ: «Товус не жойдан?» Деди: «Жойи—Ҳиндистон».
- ДЕДИМ: «Кечанг қоронғи». Деди: «Уйқуда ойим».
- ДЕДИМ: «Кимлар ясавул?» Деди: «Кипригим-ёйим».
- ДЕДИМ: «Қайда масканинг?» Деди: «Ломакон жойим».
- ДЕДИМ: «Зарафшон эрур». Деди: «Кавсардир чойим».
- ДЕДИМ: «Аннан бер манга!» Деди: «Истармиш бежон».
- ДЕДИМ: «Бу не тутундир?» Деди-ки: «Қаро морлар»,
- ДЕДИМ: «Қўрқарам аннан». Деди: «Элу кун зорлар».
- ДЕДИМ: «Сўзниң аслини». Деди: «Сўрар, туярлар».
- ДЕДИМ: «Сирни фош этдинг». Деди: «Айтмиш айёрлар».
- ДЕДИМ: «Фано бор сенга». Деди: «Сенга ҳам фармон».
- ДЕДИМ: «Эй, Махтумқули!» Деди: «Кўзлар ёш бўлар!»
- ДЕДИМ: «Ул не ўғлондир?» Деди: «Сизга бош бўлар».
- ДЕДИМ: «Яқиндир Каъба». Деди: «Кўҳна тош бўлар...»
- ДЕДИМ: «Яхши замондир». Деди: «Бул ҳам туш бўлар».
- ДЕДИМ: «Эмди кетарман». Деди: «Кетсанг, бор омон!»

Намасан

Асло сани күрмамишам дилдорим!
Құмрими сан, булмұлмисан, намасан?!

Ғамли дилни хаёлинг-ла алдарам,
Боғ ичинда гул-гулмисан, намасан?!

Қароқчими, ё сайдми, хұжами,
Е соқийми, ё шаробми, ё жомми,
Е йилмисан, ё қундузми, кечами,
Е Оймисан, ё Күнмисан, намасан?!

Е мушкмисан, хуш бүймисан, анбарми,
Айто билмам, ё чархмисан, чамбарми,
Дарёмисан, ё мавжмисан, ламбарми,
Е гирдобми, түлқинмисан, намасан?

Олтинмисан, кумушмисан, зармисан,
Е аршмисан, ё қурсмисан, ермисан,
Е қутмисан, ё маржонми, дурмисан,
Е чарофми, равшанмисан, намасан?!

Махтумқули, кеч иомусдан, орингнан,
Торт алингни бул вафосиз корингнан,
Жаҳон түлуг, сен ғофилсан ёрингнан,
Сархушмисан, ё шайдоми, намасан?!

Күнгил ётмас ҳеч

Олло ёди билан тирик бўлғон дил,
Кўз юмилмак билан кўнгил ётмас ҳеч,
Кўнгил бўстонинда орзу—тоза гул,
Бир очилса—туар, сўлиб кетмас ҳеч.

Бор неъматдан хушдир соғлиқ мазаси,
Бор қуллуқдан некдир ҳақнинг ризоси,
Агар тўғри келса ажал қазоси—
Минг ёлвормак била додга етмас ҳеч.

Иигитлар, сўзимни тингланг, гўш солинг,
Елғончидан дўстлик таъмасин узинг,
Нимарсага кўпдир ишқинг-ҳавасиңг,
Етсанг-турсанг, хәёлингнан кетмас ҳеч.

Буён келдинг—бир кун уён кетмоға,
Гўрдир сенинг борар еринг ётмоға,
Жаҳд этарсан бетин—жаҳон тутмоға,
Бу гапларга, магар, ақлинг етмас ҳеч.

Эй, жаҳон мулкинда кезган сарафroz,
Бир бандаман, оз биларман—айгум оз,
Дунё бозоринда фалак—қиморбоз,
Ҳеч сўй ила инсон ани ютмас ҳеч.

Ош-сув била гарчи топарсан маза,
Ширин сўздир жон гўшина чин маза,
Жон уйиннан хуш насиҳат онгмаса—
Қора тошга теккан сувдек ўтмас ҳеч.

Махтумқули, йигитлик бир ёз кўрнар,*
Жони соғга мудом суҳбат-соз кўрнар,
Яхши кунлар кўп бўлса-да оз кўрнар,
Ямон кунлар оз бўлса ҳам ўтмас ҳеч.

Кўрнар—кўринар маъносида.

Туросинг келар

Гўзал бордир—бор гўзалдин зиёда,
Анинг хизматинда туросинг галар.
Боодоб, икромли, мулоимзода,
Умр бўйи билла юросинг галар.

Гўзал бордир—сарви равон, ёқимли,
Кунашсиз* кечада тушар ёлкини,
Сўзлаган ҳар сўзи мисли бол каби,
Яногиннан бўса олосинг галар.

Гўзал бордир, кунда-кунда кўрмоли,
Ул санамнинг сиё зулфин ўрмоли,
Тўкиб хазинанинг зарин бермоли,
Анинг савдосинда бўлосинг галар.

Бордир гўзал—сирка босар сочини,
Артмас, ювмас товоғини дошини,
Сийламас отасин, эна, ёшини,
Анинг хизматинан қочосинг галар.

Гўзал бордир, оқ қофоздай билаги,
Жон ичинда билла бўлар юраги,
Шундай гўзал гўч йигитнинг кераги,
Нимарса истаса беросинг галар.

Махтумқули, хуш хулқ бўлсин гўзалда,
Ҳар не қисмат ўлса, тортар азалға,
Дунё молин харж этгин хос гўзалга,
Ёмоннинг ёниннан қочосинг галар.

Девона келди

Бир кече ётардим, саҳар вақтінда
Баҳоваддин отлиғ девона келди.
Асосин судраклаб келмиш Бухордан,
Ҳақ ишқінда масти-мастона келди.

Бир нечаси—ёру ёрон турдилар,
Майлислар узайди, халқа қурдилар,
Наъралар чекилди, самоъ урдилар,
Садолар тузилди, жон-жона келди.

Ұқир бўлса илми-ладун очиғли,
Ҳам девона, ҳам банги, ҳам ичугли,
Алніда косаси, сардин кечуғли,
Сийнамда қўйдилар, нишона келди.

Махтумқули айтар, Қуръона йўйдим,
Ғийбатни ташладим, ҳаромни қўйдим.
Сиғдира билмадим, сиримни дедим,
Сақлана билмадим, забона келди.

Бўлдим эмди

Ишқ оташина тушдим, парвона бўлдим эмди,
Шавқ ўт-чўгина куйдим, бирёна бўлдим эмди,
Жисмим кабоба дўнди, гирёна бўлдим эмди,
Ганж истаганлар галсин, вайронга бўлдим эмди.
Айрилдим ағёллардан, бегона бўлдим эмди.

Чиқардим бошимдан чум дунё ҳавасин мутлоқ,
Не фаршга оёғ босдинг, қайрил, бир ўзингга боқ,
Кул бўлиб елга соврил, ул гузарда жонинг ёқ,
Лозим ўлди ўқимоқ «анал ҳақу», «минал ҳақ»,
Май ичиб майхонадан, мастона бўлдим эмди.

Дунё меннан беҳузур, менам баҳра олмасман,
Ўтим ўткир, дардим чўх, хушвақт бўлиб кулмасман,
Қийматбаҳо оламин олти пулга олмасман,
Дўст қайси, душман қайси, фарқин это билмасман,
Ҳеч киши онгмас ҳолим, аёна бўлдим эмди.

Бир мақомга дуч ўлуб, фикр анда ўйга ботди,
Жон анда бежон ўлди, ўзиннан кетиб ётди,
Жасад йўлда йўқ бўлди, кўнгил ўзин унуди,
Ишқ қўшин йигнаб келди, ақл мулкин тарқатди,
Талона бериб ақлим, девона бўлдим эмди.

Махтумқули, ҳар замон найлайин бўлмай гирён,
Фикр лойина ботдим, чиқобилмасман бир ён,
Вужуд хароб, тан туроб, кўнглимнинг шаҳри вайрон,
Жон, жасад, тил, ақлдан айрилиб, қолдим урён,
Иш келди, бошга тушди, мардона бўлдим эмди.

Эй, дўст

Бир саҳар тушмиш эрди ёдима диёр, эй дўст,
Жон гўшина етишидибаногоҳ хабар, эй дўст!

Тан мулкининг ичинда жон турди парвоз айлаб,
Шавқ ила этиб ногоҳ ўзини нисор, эй дўст!

Сабр сафинасини синдириди шавқнинг сели,
Дарёйи-уммон солди матоъу-қарор, эй дўст!

Ёр васли жамолиннан ҳар ду жаҳонки камёб,
Бахтим муштариисина қуравер бозор, эй дўст!

Аҳли олам ғарқ ўлмиш хирмон-хирмон гул ичра,
Ўн йил юрсам ўғрашмас олнимнан баҳор, эй дўст!

Хуш боқмиш жаҳон ичра, хуш бўлиб эрдим аннам,
Оламда одам ичра мангодир қаҳр, эй дўст!

Фирғон, кўзларингнан, йиглаб қон равон ўлди,
Уринниа алтар ани, гар тегса губор, эй дўст!

Құрилсін әмді

Күріқа-күріқа іажис ахвола тушдик,
Тақдирда не бўлса кўрилсін әмди.
Фикр қозонинда қайнадик, пишдик,
Майли, ул жўш уриб юрилсін әмди.

Азал бошда жаббор бор этти йўқдан,
Нечани нуриннан, кўпни тупроқдан,
Хабар келди, дўстлар, яқин-йироқдан
Ёвга қурт ўйини қурилсін әмди.

Ўтирмасин кампир, ёшлар тул бўлиб,
Қолманғиз туркманлар, элга тил бўлиб,
Аҳли рақиб мусулмона қул бўлиб —
Олди Сўнггитоғга сурілсін әмди.

Кўз била кўрдингиз, кўплар гадодир,
Нечалар адашди, неча фидодир.
Эй ёронлар, қувват берар худодир,
Али зулфиқори сурілсін әмди.

Ноҳақ тўкилмасин қизил қонимиз,
Душмана қолмасин бутун ионимиз,
Ёдга олинг, омонатдир жонимиз,
Зарур бўлса, ҳаққа берилсін әмди.

Устимизга ёгий келиб-олибдир,
Мўмин бари жафо тортиб қолибдир,
Ўғил-қизни не кўйларга солибдир,
Душман ўз юртина сурілсін әмди.

Фирогий юз тутар туркман әлина,
Ғаним қўл урмасин қизил гулина,
Дўстлар, бизни охиратнинг селина,
То ғарқ этмай, рақиб қирилсін әмди.

Мұндағы жа

«Түрғил!» дедилар	4
Хабар бер—жавобимиз шу	7
Одам Ато-ла учрашди	9
Етишса	11
Бир неча мисол	12
Нүқсона галтай	13
Бўлдим гирёна	15
Отамниң	17
Юрагинг қон ичинда	18
Догу ҳасратдан нишон	19
Ё, зулжалолим	21
Иўлмиш бул дунё	22
Ҳазор остона сари	23
Жонга келдим	24
Келган-да бордир	26
Иисон яратди	27
Яшил зумуррад	29
Кор била	31
Чалди кетди	32
Номус-орима	33
Бадном ўлур	34
Барқарор этган карим	35
Алиф қаддинг дол ўла	36
Равон ўлди	37
Мұхтоҗ айлама	38
Савол—синов	39
Жақон сеннан бехабар	40
Бу нақлдир	41
Айрилмадими?	43
Кетиб бородир	45
Айрилма	46
Ёмғир ёғдир, султоним!	47
Бунда, чилимкаш	48
Мен бенавоға	49

Дард инграйдир	50
Тузамоқ била	51
Фош •этар сени	52
Үтар-кетар	53
Тумор күрдим	54
«Уйғон» дедилар	55
Сел қолмас	56
Ииғларман	57
Борми, ёронлар?	58
Күнгилдир вайрон	59
Намасан	60
Күнгил ётмас ҳеч	61
Туросинг келар	62
Девона келди	63
Бўлдим эмди	64
Эй, дўст	65
Кўрилсинг эмди	66